HER

BOR

VI

Heftet er utarbeidet av Historicagruppa på
Brevik skole og grendesenter 2003/2004

INNHOLD

Innhold	**s. 2**
Forord	**s. 3**
Steinalderboplass på Brevik	**s. 3**
Fakta om steinalderen	**s. 5**
Steinalderfunn i Kjøvangen	
Fakta om Brevik-tjernet	**s. 6**
Litt om isdriftens historie	**s. 9**
En dag i Tors liv	**s. 12**
Fakta fra Else Mehren	**s. 12**
Store Brevik Gård – Gårdshistorie	**s. 14**
Intervju med Aase Sandaker	**s. 18**
Gårdsnummer 132	**s. 21**
Peterstiftelsen	**s. 23**
Intervju med May-Liss Henriksen	**s. 23**
og May Jacobsen	
Vann	**s.32**
Gamle Brevikglimt,	
Marian Halvorsen forteller	**s. 33**
Intervju med per Brevik, utdrag	**s. 43**
Posten	**s. 44**
Intervju med Berit Olafsen	**s. 45**
Brevet fra Eva	**s. 51**
Brevik skoles historie	**s. 54**
Kilder	**s. 58**

FORORD

Vi har laget denne boken for å samle noe av Breviks historie. Dette har ikke vært gjort før. Arbeidet har vært interessant og lærerikt, men arbeidskrevende. Vi har studert områder på Brevik og intervjuet folk som har bodd her i mange år eller som vet mye herfra.

Vi takker for god støtte fra lokalbefolkningen.

En spesiell takk til Historieprosjektet ved Kari- Anne Slettjord, Bente Bakke og Kjersti Myrland for faglig og økonomisk støtte.

Brevik skole og grendesenter, mai 2004

Ida Hoås Rønning,
Marthe Sandaker Pettersen,
Marianne Bårli Andreassen,
Per Torkel Bachmann,
Ellen Listerud Hagen

STEINALDERBOPLASS PÅ BREVIK

Vi har vært i enden av Stokkandveien på et sted der det har vært hav og steinaldermennesker for 6000 år siden. Arkeologer har funnet flintavslag og runde steiner fordi havet har gått hit opp den gangen.

Historiegruppa på boplassen

Slik ser det ut på boplassen i våren 2004.

Her skal det bli ungdomsboliger i 2004.

FAKTA OM STEINALDEREN

I steinalderen så lagde de ilden ved hjelp av flint og snurrepinne og plate med knusk og tørt gress. De tok vare på glørne ved å pakke det inn i aske og fuktig mose. Og ilden var viktig for steinaldermenneskene fordi hvis de ikke fikk ild kunne de verken koke eller steke maten. Ilden var også et levemiddel for steinaldermenneskene.

Steinaldermenneskene var mye flinkere til å bruke naturen til nyttige ting enn hva vi er i dag. De brukte ilden til mange nyttige ting bl.a. til å fange dyr med. De skremte dyrene utafor stup sånn at de ble fanget.

STEINALDERFUNN PÅ KJØVANGEN, 1990

Historielaget har laget et kart som viser vannstranden for 5.000 år siden. Dette kartet viser også hvor steinalderboplassen var i Kjøvangen

I Vestby bygdebok bind 1 skriver Øystein Kock Johansen: Alle Nøstvet-funnene er plottet in på et kart som viser hvordan Vestby så ut da strandlinjen lå 50 m høyere enn i dag. Vi ser hvordan den sørlige delen besto av holmer og skjær. Innover mot Ålerud, Kjærstad, Haug og Hestvedt i Garder strakte det seg store fjordsystemer.

Dette øy- og fjordlandskapet var ideelt for jegere som baserte store deler av sitt livsgrunnlag på de marine ressurser.

Menneskene holdt til i lune fjordviker og på øyer ytterst i fjordene. Herfra var det kort vei til åpen sjø. Fant jegerne en lun bukt, dro han sin båt på land, reiste sitt telt og tente et bål for seg og sine. Her bodde han noen dager, kanskje uker eller enda lenger. Hvor lenge berodde på jaktlykken, på viltet og på fiskens vandring.

Hver boplass var omgitt av forskjellige fiskeplasser og jaktstasjoner som bestemte ruten og rytmen til jegerens daglige ferd. Flyttingen fra boplass til boplass inngikk derimot i en større syklus. I en del av året måtte han være der fuglen trakk, neste gang der fisken stod, og andre ganger på atter nye plasser. Slik levde fangstmannen. Alltid på farten, alltid på flyttefot.

FAKTA OM BREVIK-TJERNET

Tjernet er noe vi på Brevik skole vi må holde seg unna, men vi bruker det til Natur og Miljø og noen andre fag. Om vinteren står vi på skøyter og aker ned fjellet. Det er en fin park på den ene siden. Her er det også en bålplass med sitteplasser rundt. Det er to benker lenger unna.

Tjernparken

Her er litt historie om tjernet:
Som de fleste vet er Breviktjernet demmet opp fordi det var isskjæring der i mange år fra 1850 til 1914 (?). I nærheten var det også et annet tjern, Tørr-tjernet, men det er bare myr i dag.

Isskjæring på Brevik:

En del godt voksne mennesker i Follo har hørt om isskjæring fordi de bor i en kystkommune og har fått med seg at det tidligere foregikk for eksport, isskjæring i små isblokker som er kjøleskapet forløper. Det finnes fortsatt bortgjemte spor i uthus, våningshus eller i gamle villakjellere.

Ishusveien nedenfor Brevik skole

Her er muren til et av ishusene som ligger i Ishusveien.

Mange vet litt om isskjæring. Men det er få som har vært klar over hvilken fargerik og dramatisk historie det er snakk om, særlig når man tar med seilskutenes transport av isen ut

i verden, og hvilke historiske forhold i Europa som gjorde is eksporten lønnsom og dermed mulig. Mye taler for at is driften er særdeles godt egnet til å involvere unge og gamle i bygdas historie. En mer interessevekkende vei inn i lokalhistorien kan vanskelig tenkes.

Her fortøyet de båtene

LITT OM ISDRIFTENS HISTORIE.

Kilde: Hefte fra historielaget

For flere tusen år siden, i Mesopotamia, Egypt, Kina og seinere Europa, ble det hentet og lagret is til bruk for faraoer, keisere, konger, føydalherrer og adel. Den moderne isdriften startet i USA rundt 1810 ved at is ble solgt som vare på et marked. Is ble skåret utenfor New York og Boston. Det ble sendt med skip til de sydlige delstatene og Cuba. Isskjæring ble raskt stor og lønnsom. Snart eksporterte eventyrlystene isselger i USA is til europeiske kolonister

mange steder. Transporten over Atlanterhavet gjorde isen dyr. I Norge hentet de is fra tønner i Trøndelag og Vestlandet. Hollendere hentet på Sørlandet. Sørlendingene begynte å eksportere så smått selv.

Enorm produksjon:

Vi solgte enorme mengder is. Vi solgte 554 000 tonn is. Det er det samme som 10 av Oslos rådhus. Isproduksjonen i stor stil, varte til 1914. Ifølge skipsrederen Fred Olsen var istrafikken svært viktig for Norge.

Klondykestemning

Fra rundt 1880 ble rene Klondyke-stemningen langs kysten av Follo Kommune. I tillegg til alle isdammene ble det i full fart bygd isrenner, isveier for hest og slede, mellom 50 og 100 store ishus, staller til hestene, smier til å lage redskap, redskapshus, arbeiderboliger, hvilehus ved dammene og mye annet. Noen ganger ble det skåret is om natta i skinnet fra parafinlykter. Lønningene var stort sett svært lave. Men noen ganger når etterspørselen etter is var stor, klarte arbeiderne å drive prisen opp. Vanlig lønn var 20 kr.

Hvorfor ble isen så viktig

Det var britenes etterspørsel etter is som gjorde at isdriften ble en egen næring i Norge. Uten deres enorme behov for is ville isskjæringen, isdammene, ishusene, til og med issaga vært ikke-eksisterende og bøndenes isskjæring til utpå 50-tallet ville neppe ha funnet sted.

Hvorfor ble isen så viktig for britene?

Etter 200 år med kjøp/fangst av slaver, bomull til engelsk tekstilindustri og kolonitid strømmet folk inn i industribyene. De fikk jobb i fabrikkene, og bodde trangt i endeløse slumstrøk. Mat måtte skaffes, men den måtte

transporteres uten kjølemuligheter. Melka ble sur, kjøttet og fisken råtnet, folk ble syke og døde. Titusenvis ble syke.
I London, verdens største by med rundt 5 mill. mennesker, var fattigdommen og dødeligheten enorm.
450 000 mennesker levde under forferdlig forhold. Kort sagt: Britene hadde store problemer med å takle industrialiseringens nådeløse framvekst. I denne situasjonen ble is fra Norge et viktig tannhjul i maskineriet for at det hele skulle gå rundt. Isen gikk først og fremst til fiskeindustrien, til meierier, bryggerier, hoteller og private husholdninger blant de rike og de i middelklassen.

Bilder. London Museum

Slik så det kanskje ut på Brevik

Brå slutt

Etter at vi fikk kjøleskap, var det ingen som ville ha isblokker til kjøleskap lenger.

En dag i Tors liv

Novelle av Per Torkel Bachmann

Det var en gang Tor skulle få være med på isskjæring sammen med faren sin. Han var veldig glad for at han fikk være med på isskjæring. Han stod opp tidlig for at han skulle være helt våken når han skulle skjære is. Av moren fikk han en matpakke. Han ruslet veldig glad når han var på vei bort til tjernet. Han var spent på hvordan det gikk til. Når kom han fram, så han at det var noen som snakket sammen utpå isen. Han gikk bort og spurte de hva de holdt på med. Det var noen som skulle jobbe der. Han sa at han også skulle være med på isskjæring. Etter vært kom det flere folk dit. Så ropte sjefen: ”Nå starer vi”. Han fikk lov til å skjære isen, men først måtte han måle opp hvor store isblokkene skulle være. De skulle være 60*60*50 cm. Etter på skulle de få isblokkene opp av vannet. Tor så at de først dyttet is blokken ned i vannet. I det de spratt opp, hogde de til med en stav. Tor, stakkar, plumpet i vannet og ble veldig kald på føttene. Han frøs, men han syntes det fortsatt var litt gøy å være med. Tor gikk bort til en mann som børstet isen. Hvorfor gjør du det? spurte Tor. ”Fordi at isen skal være så klar at man skal kunne se igjennom”. Tor gikk videre bort til isrenna. Den var laget av tre og var veldig svingete. Her sendte de isblokkene ned til ishuset. Her stablet de blokkene og la sagflis rundt. Gjennom hele året sendte de blokker til England.

Tor så på klokka. Det var på tide å begynne å gå hjem. Han var veldig kald på beina og i kroppen. Nå syntes han det ikke var så gøy nå lenger. men han hadde lært litt om is-skjæring. Han gikk hjem der fikk han noe varmt å drikke. Så ble han glad og varm igjen…

FAKTA FRA ELSE MEHREN

- **Isblokkene skulle være så klare at man kunne lese ”The Times” gjennom isblokken**

- **Den skulle være 60*60*50cm**
- **De måtte børste isen ofte for at den skulle være så klar og ren.**
- **Isblokkene gikk i en renne ned til vannet der det var ishus og båter som skulle frakte dem videre.**
- **Isen var viktig for mange**

STORE BREVIK GÅRD, GÅRDSHISTORIE

Kilde: Bygdeboka

Store Brevik gård

Brevik ligger på vekslende sand og myrjord med leire som underlag. Landet er delvis flatt eller småkupert med åser og rabber. I nord grenser Brevik til Son og Husjordet, i øst til Sletta, Grimsrud, Rød og Husjordet, i sør til Kambo og i vest til fjorden.

Navnet Brevik betyr den brede vik og har sitt navn etter en bukt ved Mossesundet.

Landet ble ryddet alt i romersk jernalder.

Den første bruker og leilending en med sikkerhet kjenner, er Halvor Brevik fra 1611 til 1627. En finner hans navn i gamle tollregnskaper.

I 1772 skjedde den første deling av gården.

I 1869 overtok Anton Kristiansen gården etter sin far Christian Reiersen.

Konsul A.G. Samuelsen fra Drøbak bygslet en parsell av gården i 1884, som han seinere kjøpte.
Han fikk rett til å demme opp og anlegge isdammer på tomten og bygge ishus. Han hadde strandrett og veirett. Kjøperen demmet opp Tørrtjernet, satte opp ishus ved sjøen og drev atskillig salg av is. Båter fra mange land har lastet is her
I 1900 het bedriften Brevik Isanleg A/S og firmaet eide stedet fram til 1921.

Anton Kristiansen døde i 1884. Enken etter Anton satt altså med gården fra 1884 til 1912.

Karl Antonsen Brevik overtok gården Brevik etter moren for kr. 29000 i 1912.

I 1921 kjøpte han tilbake Breviktjernet og Tørrtjernet. Dermed var denne del igjen forent med gården.

Karl, som var ugift, beholdt den fram til 1935. Da solgte han den til broren Harald Brevik for kr. 46.600.

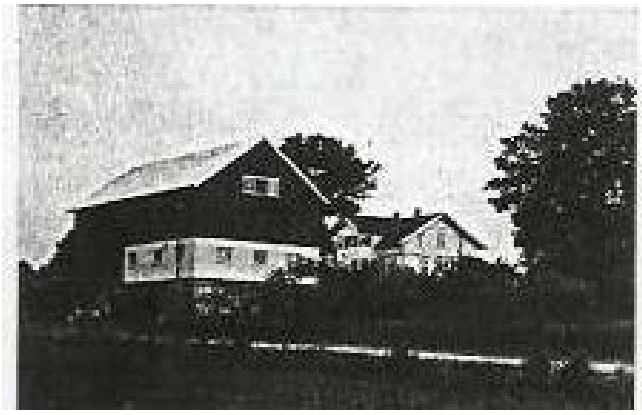
Han og hans kone Hedvig hadde eiendommen til Harald Breviks død i 1961. Fra 1952 var den bortforpaktet til Gunnar Sandaker. Sandaker er sønn av Jørgen Sandaker som eide Råer.

Gunnar Sandaker er f. 1924, gift med Aase Kristoffersen, f. 14/3 1930. De har barna Sigrun Irene, f. 5/9-53, Morten Jakob, f. 8/8 58 og Eva Synnøve, f. 12/10-65.

I årenes løp er det frasolgt atskillige tomter slik at eiendommens samlede areal var 1121 da; 113 da innmark og 900 da skog. I 1957 var det 70 da eng, 60 da korn og poteter . Etter at forpakter Sandaker overtok ble det dyrket vesentlig tidligpoteter og grønnsaker. Dessuten ble det drevet med

griseoppdrett. Gården hadde ganske stor frukthage. I gamle dager hadde gården plikt til å holde militær tjenestehest.

Store Brevik gård ble solgt til Vestby kommune etter å ha vært i samme slekts eie i ca. 130 år. Kommunen overdro den til Obos.

Brevik store

Gnr. 132, bnr. 1 og 2.
D. jord 118 da, prod. skog 900 da.
Eier: Oslo Bolig og Sparelag.

Lang, komplisert vei mot jordvern på Store Brevik

Våren 1974 ble forpakteren på Store Brevik oppsagt av OBOS, på grunn av en forventet byggestart samme år. Forpakteren fikk samtidig beskjed om å legge jordbruksarealene brakk. Utbyggingen er som kjent ikke startet før i disse dager, og en har nå «tapt» tre avlinger. Dette utgjør anslagsvis 120 tonn korn, beregnet etter et årlig gjennomsnitt på ca. 40 tonn. I tillegg kommer grønnsaker. Gården hadde de seneste årene også griseoppdrett.

Det lever en del gamle navn som f. eks Steinbingen – er flatt jorde med sandjord med stein, Støa - helling mot sjøen, Sollie – også mot sjøen.
Et lite tjern, Tørrtjern, er nå tappet og gror til med skog.

Her ble felt 1 på Store Brevik bygget.

Bilde: Vestby som var/Vestby historielag
Bondejord blir by. De første tomtene stikkes ut på Store Brevik i 1975. Av gårdanlegget står det nå ingenting igjen.

Bilde: Vestby som var/Vestby historielag / Vestby Avis
Store Brevik Gård- stabburet og rester av frukthaven

Vi har vært og sett om det er noe igjen av Store Brevik gård.

Vi fant en gammel eik, to asker som sto på hver sin side av låven og det lille gule huset nedenfor veien. Gården ble revet i 1977.

Potetkjelleren

Eika

Her lå våningshuset

INTERVJU MED AASE SANDAKER

Vi har vært og intervjuet Aase Sandaker om hvordan det var å bo på gården.

Når flyttet du til Store Brevik Gård?
-I 1952.
Fortell litt om husa på gården.
- Det var et hovedhus med 8-10 rom. Det var tre stuer og en stor hall, til sammen fire stuer. Deler av huset ble ikke varmet opp annet enn i jula og andre høytider. I jula var hele huset varmt. Da hadde vi stort juletre og mange mennesker var samlet. Vi satte ut grøt på låven til nissen, og grøten forsvant. I hovedhuset var det innlagt vann.
I tillegg til hovedhuset fantes det et bryggerhus, et sommerkjøkken, stabbur, hønsehus, bryggepanne og en låve. Den gamle låven falt ned av snø.

Hvem bodde du sammen med?
- Mann og tre barn, to jenter og en gutt.

Hvordan var det å være husmor på gården?
- Det var slitsomt og det var masse folk. Om sommeren fikk vi opp til 8-10 hjelpere som skulle ha mat alle som en. Hjelperne var skoleungdom fra Oslo som bodde på hyttene omkring. Som regel sto vi opp i sekstida hver morgen. Den første traktoren fikk vi i 1954. Det var en Gråtass.

Hva slags dyr hadde dere?
- Vi hadde fire melkekyr + ungdyr, to hester, 15-100 griser, som regel 2 hunder (det var harehunder) og katter som bodde på låven.

Fortell om de store grisene.
- Om sommeren gikk grisene ute i "havna". De likte seg veldig godt ute. Bare når de skulle ha unger måtte grisene inn. De kunne få 10-13 unger pr. kull. En gang jeg var på vei hjem fra butikken hadde grisene brutt seg ut av innhegninga og gått ut på Brevik veien. Da jeg gikk av bussen ved innkjørsel, kom purkene og møtte meg. Jeg måtte rope på mannen min og be han om å hjelpe meg med å få dem hjem.

Hva dyrket dere?
- Vi dyrket poteter, gulrøtter, kål og kålrot, agurk, tomater og all slags grønnsaker. Vi hadde også forskjellige slags frukt som solbær og plommer i store mengder. Det var ca 30 plommetrær på gården.

Kan du fortelle om noe spennende som hendte på gården?
- En ku døde på båsen, dyrlegen sa det var en smittsom sykdom så de måtte smøre kua inn med diesel og bensin, legge kua på et bål og brenne ho.

En av hestene holdt en gang på å falle ned i møkkakjelleren fordi noen ikke hadde lokka lemmen til møkkakjelleren ordentlig så den lå å vugga. Hesten rygga og satte fast beinet

og kom ikke løs. Tre mann måtte hjelpe til for å få hesten opp.

Hva synes du om at gåren ble revet?
- Det var trist fordi jeg hadde hatt det så fint og koselig på gåren.
Aase Sandaker flyttet fra gården i 1974.

Aase Sandaker

Når enden er god…

Jeg satt en natt her i vårt fjøs
og skulle purka passe.
Jeg var så søvnig- og jeg frøs,
satt henslengt på en kasse.
Det kom en unge ny og ne
- det går som regel sakte –
og natten gikk jo nesten med
før sistemann hun brakte.
Men mange fine barn hun fikk,
som bildet her vil vise,
og som du ser, en ivrig klikk
når de skal frem og spise.
Nå er de alle borte – solgt,
men jeg fikk lyst til å sende
en liten hilsen til dem som holdt
meg våken : Per skriver
Og Hjemmet!
Hilsen Bondekjerring (1960)

Dette diktet er laget av Aase Sandaker en gang da hun satt og ventet at purka skulle få grisunger. Det kom 10 i alt.

GÅRDSNUMMER 132 STORE BREVIK GÅRD

Felt 1 Her startet utbyggingen I 1978/79

Felt 2 i 1980/81

Felt 3

Husene i Linerleveien ble bygget i 1985

U-feltet

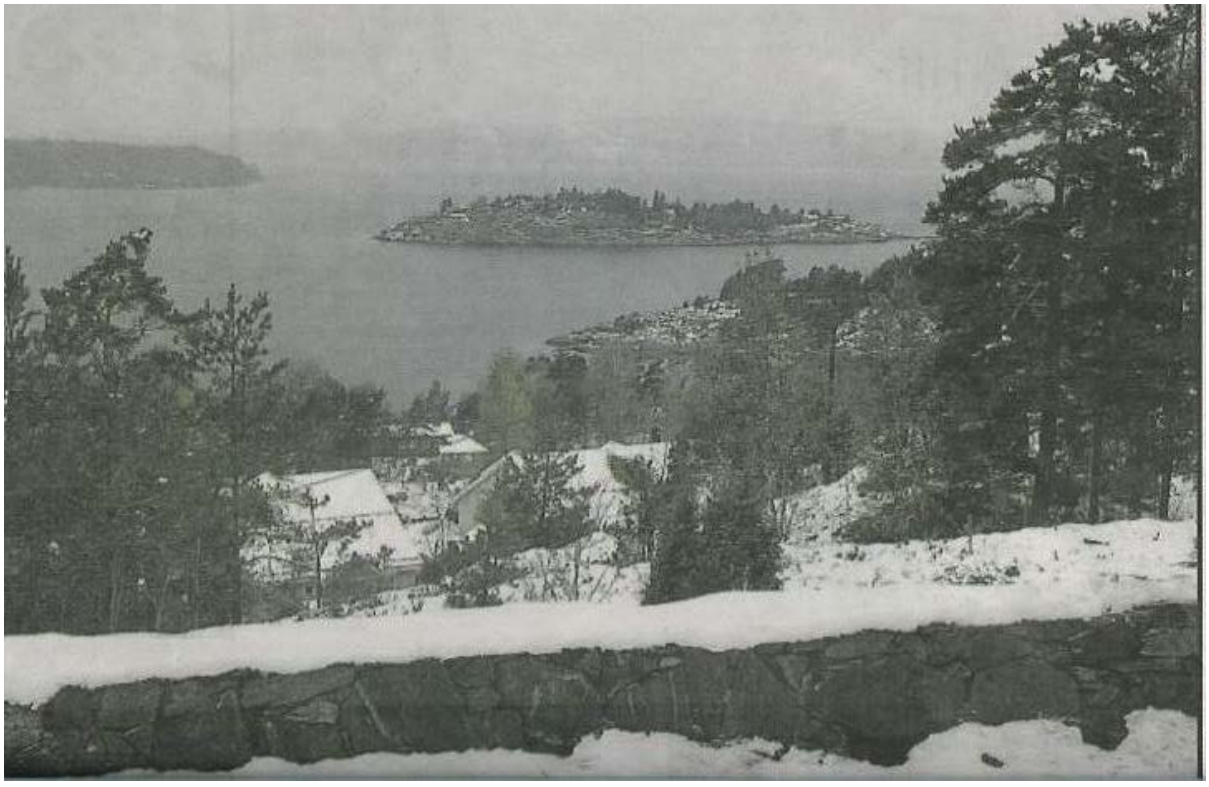
Så tok OBOS pause.
Neste utbygging kom etter år 2000. Nå sto Bringebærlia for tur.

Og tilslutt Karitoppen i 2002.

Peterstiftelsen

Bilde i Moss Avis 26.10.02

Utsikten fra Peterstiftelsen på toppen av Solåsen

Her oppe ligger det noen flotte tømmerhus. Et av dem som er fra 30- tallet, ble bygget som sommerhus for direktøren på Norsk Automobilfabrikk. Nå holder Peterstiftelsen til her.

INTERVJU MED MAY JACOBSEN OG MAI- LISS HENRIKSEN

Skrevet av Bente Bakke

Tiden før krigen.

May Stubberud var født i 1921 i Rygge. Hennes far var fra Vestby, og moren kom fra Sverige. I 1944 giftet hun seg med Kai Jacobsen, som var født i Sandefjord i 1917. Han mistet tidlig sin far og hadde en vanskelig oppvekst. Moren giftet seg igjen og flyttet til Vestby med sine to sønner Donald og Kai. Etter konfirmasjonen begynte Donald i arbeide hos Ola Løes i Son, og fire år senere gjorde Kai det samme.

På slutten av 1930-tallet bygde Donald og Kai sin første hytte på Søndre Brevik. Hytta brant dessverre ned med alt de eide, men de bygde den opp igjen. Før Mai og Kai giftet seg, bygget Kai et hus i den nåværende Ringveien som ble kjøpt av ingeniør Apenes fra Mosjøen.

Kai kjøpte materialer for å bygge sitt eget hus. På grunn av krigen måtte det søkes om brukstillatelse, men den ble ikke innvilget da. Ulovlig ble det satt opp et lite uthus som var den første begynnelse på butikk. Man kan godt si at Kai Jacobsen begynte med tomme hender, men han var flittig som en maur.

Tomten var nærmest et myrhull hvor kuene på Søndre Brevik beitet. Stien opp dit var så kronglete at det knapt nok kunne trilles en sykkel. Både arbeidet med tomten og veien(Vardeveien) var et blodslit.

Historier fra krigen

Det siste krigsåret kom tyskerne til Brevik. En søndag i januar kom tre høve tyskere i uniform trampende inn i ”lillehytta” til familien Jacobsen.

Lillehytta

May hadde sin søster Gjertrud på besøk, og de hadde hørt på radio, noe som var strengt forbudt både å ha og høre på. Kai var med i Hjemmefronten og ble likblek, men May hadde heldigvis satt radioen inn på en hylle i klesskapet like før. Tyskerne lå hånden mot øret, skakket på hodet og sa ”schlafen”. De trodde først tyskeren ville låne telefonen siden de holdt seg til øret, men til slutt skjønte de at de ønsket å sove der. De hadde bare en liten stue, kjøkken og soverom, og sa de at de ikke hadde plass. Da gikk tyskerne.

Om kvelden skulle May følge sin søster til Kambo, og da de kom ut, så de at det var plassert 10 kanoner på jordet ved Brevikveien. Det var kommet 150 tyskere som hadde med seg 10 russiske krigsfanger. De startet umiddelbart med å montere kanonene på Bisgaard-fjellet, og flere hytter ble beslaglagt, deriblant hytta til fru Bisgaard. Hun var en fin Oslo-frue som drev cafè på Nordstrand. Hennes mann var høyesterettsadvokat, og selv var hun aktiv som lotte.

Tyskerne snauet fjellet for trær og tok også to nydelige trær foran hytta. Fru Bisgaard hadde gitt streng ordre om at disse trærne skulle spares, og da hun oppdaget hva som hadde skjedd, ble hun rasende og klasket hansken sin i ansiktet på den første tyskeren som kom ut av hytta. May var vitne til opptrinnet og ble stiv av skrekk, men merkelig nok gikk det bra. Fru Bisgaard snakket perfekt tysk, så hun klarte å ro seg ut av situasjonen.

Som en hilsen og et minne fra en russisk fange som var på Brevik under krigen, fikk Kai et par tresko. Disse hadde han selv spikket ut av en trestokk eller rot og brukte den tiden han var her. Skoene er fortsatt i familiens eie.

Maily kolonial

I april 1946 ble datteren Mai-Liss født i ”lillehytta” på Brevik. Maily kolonial åpnet 1.juni samme år, først i det lille uthuset. Byggingen fortsatte og 1.etasje måtte først gjøres klar for å få et frostfritt butikklokale. Hele huset ble ferdig i 1948, og familien flyttet inn i 2.etasje.

Lillehytta og Maily kolonial i 1949

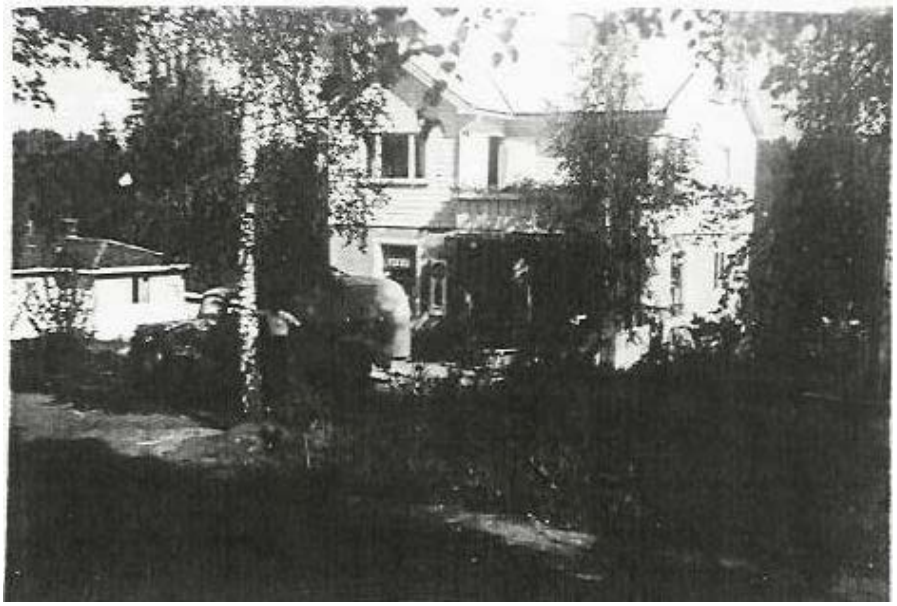

Utenfor Maily kolonial i 1947

Varene kom for det meste med buss og ble dratt opp med kjerre og fiskekjelke på vinterstid. Melken kom i 50 liters spann som var tunge i seg selv, og de andre varene var pakket i store kolli. Det var ikke bare varer som måtte draes opp. For ungene var det spennende å få sitte på varelasset.

Etter noen år kom fjordingen ”Stella” til gårds, og da ble det også varekjøring rundt til husstandene med hest og vogn. Så kom lastebilen ”Butten” og ”Brødvogna” som de første motoriserte kjøretøyene på Maily. ”Butten” var det bare trøbbel med. Den kjørte bare når den selv ville.

I mars 1950 ble datteren Solveig født, og mens May lå på fødehjemmet, kvittet Kai seg med ”Butten”. ”Brødvogna kjøpte han fra Moss Kooperative Bakeri, som leverte brødvarer. Bilen ble også brukt som campingbil når familien skulle på langtur. Da satte de bord og stoler inn i varerommet.

Maily kolonial med brødvogna i forgrunn

May var aktiv på Brevik Dameforening, som ble stiftet i 1951. Foreningen var meget aktiv utover i 1950-årene. Det ble arrangert basarer og juleunderholdninger, noe som ga inntekter til kjøp av lekeplassen "Vangen" i 1953 og kjøp av lekeapparater. Brevik Søndagskole ble holdt på lageret på Maily og i Gullstua, tvers over veien for hytta til Apenes. Dameforeningen sørget også for at det ble satt opp gatelys langs Vardeveien, Støaveien og Ringveien, og de første årene betalte foreningen også årsavgift for lyset. Dameforeningen støttet også Skoleforeningen og Menighetsbladet og leiet lokalet i Gullstua for Søndagsskolen. Dette lokalet ble også benyttet til diverse andre arrangementer. Hvert år ble det holdt juletrefest for barna.
I 1951 overtok May Jacobsen posten etter sin svigermor Kristine Olsen. Hun hadde allerede vært poståpner og sortert ut post i tre år til postkasser ved veien fra "Ro", hvor hun bodde. May åpnet "Hasselbakken Brevhus" i nye lokaler i 1. etasje i lagerbygningen på Maily.

Lagerbygning og poståpneri. Haslebakke brevhus 1556

Posten kom med buss fra Kambo stasjonen i postsekker. De hentet og leverte dagens post med samme buss. ”Haslebakke Brevhus” hadde sitt eget postnummer 1556. Senere kom posten kjørende fra Son i bil til Maily, hvor den ble sortert ut i de respektive postboksene. Ordningen varte til 1974 da den ble nedlagt av Postverket.

I 1969 giftet Solveig seg med Bjørn-Willy Thorkilden. Hans besteforeldre hadde hytte i nærværdene Veståsveien. I 1970 fikk de datteren Linda Kristin, og hun ble da 4. generasjoner i tre forskjellige ledd som har bodd på Brevik gjennom årene.

Kai Jacobsen døde i 1972, og Mai la ned butikken i året etter. Hun ventet dette året og håpet på at en utbygging på Store Brevik ville gi flere kunder, men det drøyet med utbyggingen og driften svarte jeg ikke lenger. I Moss hadde allerede Domus og EPA dukket opp, og det gjorde ikke driften lettere. Ingen av døtrene kunne tenke seg å overta.

Landhandeldrift var ikke noe og sloss med mot de store magasinene, men etter 27 års drift var det vanskelig og vondt å se sitt livsverk smuldre bort. Lettere ble det ikke når folk beklaget seg i høye toner da hun gjorde alvor av å legge ned butikken.

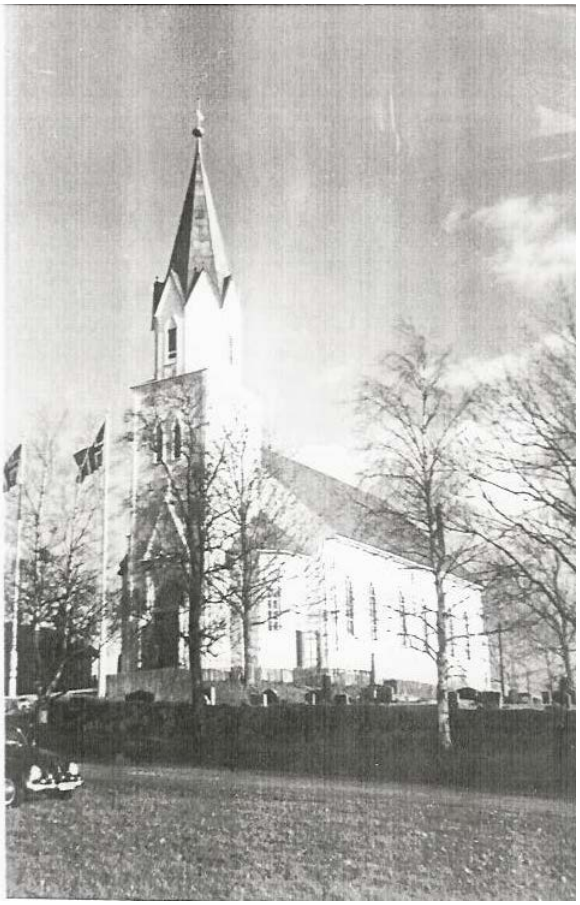
Vanligvis utvikler stedene seg til det bedre, men på Brevik kan en trygt si at utviklingen på noen områder har gått tilbake. Det var et sted med bl.a. to butikker, kiosk, postkontor, kommisjonær for Norsk Tipping og Det norske Pengelotteri og et stort garneri med blomster og grønnsaker og lignende. Nå er det bare et sted folk bor med en kombinert kiosk og gatekjøkken.

I dag ser det slik ut på "Maily kolonial" i 2004

Barndom på Brevik

Døtrene synes de har hatt en fin oppvekst på Søndre Brevik. De gikk på Solhøy barneskole, og de ble hentet med Stubberud-drosje fra Son den første tiden. Senere ble det satt opp skolebuss fra Bogens Bussruter. De gikk på framhaldsskole ved Såner kirke, og senere videregående og handelsskole i Moss. Både Mai-Liss og Solveig er døpt, konfirmert og gift i gamle Såner kirke.

Gamle Såner kirke

Det var alltid godt samhold blant barn og unge på Brevik. De lekte sammen, sparket fotball på plenen hos Arne Arnesen og på lekeplassen. På Bisgaard-fjellet var det alltid mye å finne på med steinrøyser hvor de laget en hel liten by, og hvor fantasien fikk fritt spillerom. Vinteren 1953 ble pikeforeningen Blåveisen stiftet. De holdt møtene hjemme hos hverandre, hadde utlodning, juletrefest og ga gevinstene til Dameforeningen basar.

Basarjentene

Badesesongen var lang for barn på Brevik. Alle likte vannet og boltret seg hele dagen på strendene. Mai-Liss forteller om en bekymringsløs barndom hvor alt var moro. En gang ble det imidlertid alvor. Hun hadde besøk av en ung slektning, og de lekte først i vannet sammen med mange andre barn. Så begynte de to å svømme utover, og da de oppdaget at de var midtfjords, bestemte de seg for å fortsette til den andre siden, hvor Askim Gummivarefabrikken hadde sitt feriehjem på Kippenes. Det var en lang og farlig svømmetur. De ropte på dem fra stranda, men de hørte ikke hva de sa. Hans Lie "Hansemann" var tre år eldre, og han la på svøm etter dem. De nådde den andre siden omtrent samtidig. Sønnen til forpakterne på feriehjemmet var venner av barna, og han fikk en av dem til å kjøre alle tre tilbake i båt. Svømme turen endte derfor bra, men når en tenker på understrømmen og de store båtene som gikk i Mossesundet, kunne det lett ha endt med forferdelse.

VANN ***(Fra Søndre Breviks jubileumsberetning i 1984)***

Godt og nok vann er jo en betingelse for et steds eksistens, og Brevik hadde mange tørre brønner om somrene. Allerede på årsmøte i 1937 ble det besluttet å sette i stand fellesbrønnen Det var en brønn i skogen ved Vardeveien ovenfor Maily og en brønn ved Fellesstranda. Brønnen i Vardeveien var ganske dårlig til i 1958 da fikk den pumpe. I tørketider gikk brønnene ofte tomme Da måtte man kjøpe vann fra tankbiler, eller hente vann fra Breviktjernet i baljer og andre kar. Det kom forbud mot unødvendig vannbruk.

Etter hvert prøvde man bortover på hyttene å skaffe vann på sine egne tomter. I 60-årene ble det stadig mer vanlig med dypvannsboring. De aller fleste forsøkte dette og fikk vann.

Det kommunale vannet hadde svært dårlig kvalitet når feltutbyggingen på Store Brevik startet opp i 1977. Mange hentet vann på bensinstasjonen på Sonsveien.
I dag er vannkvaliteten fin.

GAMLE BREVIKGLIMT

Marian Halvorsen forteller:

I 1913 kom min far, Arthur Eliassen til Brevik, der hans foreldre kjøpte et lite bruk sør for Søndre Brevik gård. Han hadde da et år igjen på folkeskolen, og måtte traske den lange vegen fra Brevikstranda gjennom skogen til Røed videre over jernbanen ved grindene nedenfor Smørbekk gård, forbi Tegnebyholtet og frem til skolebygningen som lå nedenfor Såner kirke.
Han ønsket nok mer skolegang og utdannelse etter sjuårig folkeskole. Men da faren døde dagen etter konfirmasjonsdagen var det bare å gå ut i arbeidslivet. Først var han en tid med på å reise lysstolper innigjennom bygda. Fra han var 17 år til han fylte 70 var han ansatt ved Kambos mølle, avbrutt av noe tid under krigen da mølla ikke var i drift.
Moren som ble enke 45år gammel gjorde det beste hun kunne utav minismåbruket. Hun hadde ku på båsen, høns, kaniner og visstnok også ender.
Blomster og bær dro hun til torgs med, enten til Moss eller Oslo.
Da hun fylte 70 år fikk hun alderspensjon. Husker jeg ikke feil fikk hun kr 40 pr måned. Ved fant hun langs med strendene, rakved som kom med høyvannet. Hun fikk også lov til å hente kvist i Wankelskogen. Bar store knipper hjem helt frem til hun nærmet seg nitti. En nabo har ikke glemt farmors skogsantrekk, mørkt ermeforkle og hatt festet med hattenål over hennes fint oppsatte hår. Jeg også husker skoghatten. Hun hadde en annen hatt når hun skulle til Son eller Moss. Og så gikk hun gjerne ene veien. Tok bussen hjemover når hun hadde mye og bære. Var vant til og gå når ho skulle noe. En gang gikk hun fra Brevik til Randsfjorden da hun skulle besøke en slektning, bar endog en symaskin med på den ferden.

Veien slynget seg noe annerledes gjennom skogen og ut gjennom Brevikjordene da vår familie kom flyttende. Første avkjøring mot sjøen gikk ca 100 m sør for nåværende Holmenveien. Den rakk ned til sivbeltet som skilte Løvikholmen fra fastlandet. Sivbeltet var ikke til å gå trygt gjennom på grunn av gytjebunnen som en kunne synke nedgjennom. Tvers over sivbeltet var "kloppa". Påler var slått ned og plankene lagt over slik at en kunne krysse til fots. Kambo gårds eier, Wankel, eide hele holmen. En av hans arbeidere bodde i det eneste huset som var der. Edvin mener jeg å huske mannen het.

"Storveien" gikk ut av skogen og ned bakken i nåværende Holmevei, videre lang vår eiendom ned til bekken, over en bro og så nord til å krysse Ringveien. Bilveien som kom noe senere, ble anlagt lenger øst der den nå går.
På Brevikåsen lå ingen hus eller hytter, men bak åsen lå Langballehytten. I mellomtiden skjøt hyttene opp som paddehatter i store deler av det sørlige Brevik og langs sjøen ved Store Breviks eiendom.

Da min far var ganske ung var det vanlig å gå til Kambo jernbanestasjon i helgene. Der kunne en se på "trafikken" og treffe jevnaldrene i helgene. Kravene var ikke så store den gang. Det hendte Kamboungdom dro til Son, da ble det slåsskamp. Var det jentene de sloss om skal tro? Det gikk bare noen år før min far fant sin jente. Da bygde han egenhandig på huset så det ga plass til både mor og kone og året etter, datteren.

Det var fint å vokse opp på Brevik. Men det var sjelden unger i nabolaget, så det skortet på lekekamerater. Kom søskenbarn på besøk, fant vi på mye rart på den relativt store eiendommen. Om sommeren kunne vi vasse utover langgrunnen, den vika som må er mudderet opp til småbåthavn. Det kilte så artig under fotosålene når vi tro på småflyndrer som hadde skjult seg i mudderet. Vi leide bort havna til beitemark for naboens hester. Jeg var redd for de

store dyrene, men de gjorde meg aldri noe. Jeg var redd for bonden og, for han hadde sakt at han skulle ha dokkene mine. Han skøyet selvsagt, men jeg trodde at han skulle ta dem. Så jeg bonden i nærheten, samlet jeg sammen alle dokkene mine og gjemte dem på loftet. Dit kom ingen uvedkommende.

Da jeg var ganske liten hadde vi sauer. Dem var jeg også redd for, særlig bukken som hadde buede horn og var sterk i pannebrasken. Men lammene var skjønne. Minnes et lam vi kalte silkefin. Hønene var ikke noe å være redd for, dog ikke noe å kose med heller. Ny utklekkede kyllinger var nydelige, fikk dog ikke lov til å leke med dem. Katten var imidlertid noe for seg selv, den var det virkelig selskap i. Gikk mye og dro på katten, og var det kattunger trillet jeg hele kattefamilien i dokkevogn.

Under krigen hadde vi som familie flest griser og et vell av kaniner.
Tvers over for Gartnerveien, der det nå ligger tre hus i Ringveien, lå det et hvitt hus med en koselig frukthage med høye trær. Det hadde tilhøst tippoldeforelderne til Ivan Brevik. Min mors forlovede kjøpte den eiendommen og flyttet dit da de skulle nyte sitt otium. Hadde drevet sin gård Nordre Røed frem til en alder av henholdsvis 70 og 75 år.

Blomsterpiken kalte mormor meg når jeg kom med min lille markblomsbukett. Og så fikk jeg gynge i gyngestolen. Jeg fikk se gjennom de gamle bildene som lå i en spesiell bolle eller leke med koppene i hjørneskapet. Morfar satt i sin høy ryggede lenestol og dampet på pipen med krumbøyde munnstykket og spyttet i spyttebakken som sto på gulvet. Ute fikk jeg klatre i trærne og spise så mye jeg ville av søte moreller eller epler, pærer. Hvilken rikdom å ha besteforeldre en alltid var velkommen til!

Til farmors som vårt eget hus var det også alltid kjært å komme. Da jeg var liten leste hun for meg, seinere ble det spill: Ludo, pinnespill, svarteper, gammel jomfru, monopol.

Ingen andre i Brevik-området enn meg begynte på skolen høsten 1938. Jeg tok rutebussen til Son og gikk videre opp til Solhøy skole. Jeg vet ikke hva som var gjevest timene da vi lærte så mye rart eller friminutter da vi lekte mange festelige sangleker. For det meste kunne jeg gå til Son og ta busser hjem. Men det hendte jeg gikk hele veien, og den føltes lang der jeg gikk alene. Grusvei var det, og ble mye stein i skoene.

På Brevik før krigen hadde de færreste bil. Folk brukte bussen eller tok toget fra Kambo stasjon, syklet eller gikk. Kolonialhandelen i Moss brakte varene en gang i uken, først med hest og vogn, senere med lastebil. Brødhandleren hadde varevogn og kom en dag i uka. Fiskehandleren dukket opp med sin tralle av og til. Han veide opp fisken på stangvekten sin.

Lå det et taterfølge i "Leirbingen" oppe i skogen, kom taterkona med skreppa si og solgte sytråd, strikk og diverse annet småtteri. Det hendte det kom noen på døra og tagg.

Hver kveld etter melketid gikk vi og mange andre til Søndre Brevik Gård og kjøpte melk. Jeg elsket den nesten spenvarme melken.

Det ble andre handlemuligheter når Maily kolonial kom etter krigen.

Like etter ni- årsdagen min kom krigen til Norge. Det første vi merket på Brevik, var alle de hakekorsmerkede tyske flyene som fløy over. Hadde aldri sett så mange fly. Et alliert fly braste rett over Brevik en av de første krigsdagene på flukt fra tyskerne. Det kom seg visst over til Sverige.

Utpå dagen 9. april dunket en tysk soldat på kjøkkendøra vår. Han hadde sett min onkels bil utenfor og den ville han beslaglegge. Han satte seg på taburetten, skjøv oppvasken til side på kjøkkenbordet og fylte ut beslagleggingspapirene. Onkel måtte bare gjøre som han sa og levere fra seg bilen." Du skal vel ha med deg denne og", sa mor og leverte tyskeren stålhjelmen han hadde lagt fra seg på kjøkkenstolen. "Ja, danke schøn"

Dagen etter klappet det i hæljern, da en hel hæravdeling marsjerte sørover Brevikveien. En av soldatene rakte ut hånda og strøk ei lita jente over håret. Jeg stod i veikanten og ventet på bussen. Det var aldri kamphandlinger i Brevikområdet.

Etter hvert som okkupasjonstiden varte, ble det stadig mindre å få tak i av mat og klær. Det meste var rasjonert. En måtte ha med seg både rasjoneringskort og penger når man skulle handle i butikken. "Svartebørsen" var noe for seg selv, vet ikke om den florete så mye i vårt område.

Britiske fly kom etter hvert ofte innover landet. Da gikk flyalarmen, og vi måtte gå i dekning. Fly som rekognoserte fløy meget høyt. De kom på dagen, og vi var ikke så engstelige for dem. Vi lærte å kjenne på flyduren om det var tyske eller engelske fly i lufta. Kom engelske fly for å slippe ned utstyret til norske hjemmefrontstyker, var vi heller ikke redde. Sølvpapirstrimler som flyene slapp ned for å villede tyskernes peilesystem, syntes vi unger var artig å plukke opp og samle på. Skulle miner slippes, var det noe skremmende. Minene falt noen ganger på land. En gang var det flere miner oppe i skogen mot Kambo. En annen gang falt de nord for Brevikåsen. Men de traff aldri folk og ble detonert. Verst var bombetoktene. Jeg husker ennå susen av en bombe som kom over huset vårt og eksploderte da den traff stranda nede i Dragkisteskuffen. Leirspruten stod lagt innover Løvikholmen.

Flere tyske båter i Mossesundet ble senket av bomber. Før mange bombeangrep, anbrakte flyene magnesiumsbomber oppe i lufta, ved bombemålene. Det var gjerne mange av dem, de så ut som små soler, og de lyste godt opp bakken under. Fra Brevik kunne vi se" Lyssolene" som lyste opp Horten før havneområdet som ble bombet en natt. Vi så også lysene over Skagentangen før bomberegnet gikk over den.

Tidlig under krigen sprengte hjemmefronten bensintankene i Son. Det var et smell vi hørte over hele Brevik

Siste krigsvinteren kom tyske soldater sørover med krigsmateriell fra Finnmark. En kveld i romjula plasserte de små og store luftvernkanoner på sør - Brevikjordet. Det ble etter hvert 10 store og 6 små kanoner hvis jeg ikke husker helt feil. En av de små kanonene stod nord på vår eiendom. Granatene som skulle brukes lå som vedstabler ved Brevikveien. Soldatene ble innlosjert i en rekke hytter og hus som ble beslaglagt for anledningen. Vi måtte gi fra oss spisestua hvor tre soldater bodde og betjente radiotelefonistasjonen.
Ukene tyskerne holdt til i stuen banket de i veggen til oss allerede før flyalarmen gikk og ropte:" Pike gå i kjelleren". Og så gikk jeg og farmor ned i jordkjelleren. Vi lå på noen sekker med poteter.

Mine foreldre ville helst stå oppe på bakken for og se hva som kom til og skje. Men når flyene nærmet seg, kom de ned til oss, særlig hvis flyene skjøt med mitraljøser mot kanonstillingene borte på jordet.

Kanonene dundret da de utløste granatene, men granatsplintene slo ned lenger unna.
Tyskerne skålte og hujet da de løp til kanonstillingene da flyalarmen gikk. De jublet en gang de mente å ha skutt ned et britisk fly.

Like ved Brevikbekken hadde tyskerne fem russiske krigsfanger boende i et telt. Vi så russerne av og til når de var borte i skogen for å hugge ved. En tysk soldat gikk da bak dem med geværet i beredskap.

Nordmenn prøvde å stikke til fangene mat, og fikk senere utskårne trearbeider til takk. Jeg fikk en messingring.

Ut mot våren ble Brevikåsen snauhogd og kanonene flyttet dit opp, tyskerne bodde da nærmere kanonstillingene. Vi fikk stua vår igjen.

Utsikt fra Bisgårdsfjellet hvor kanonene var plassert

Krigsutbruddet kom uventet på de fleste og fredsslutningen 8. mai 1945 var etterlengtet. Kan ikke beskrive den lettelse og dype glede vi da følte. Hva tyskerne følte da de i samlet flokk marsjerte syngende ut fra Brevik kan en muligens gjette. Hva russernes skjebne ble vet vi ikke, de ble gående på Brevik noen dager.

Under krigen, i januar 1943, døde min morfar. Må fortelle om da han skulle "synges ut" som det het den gangen. Nå snakker vi vel heller om båreandakt. Min tante serverte kaffe og smørbrød. Jeg gjorde store øyne til kjøttpålegget,

hadde ikke sett slikt på flere år. Og synet av klokker Heier som før måltidet foldet sine hender og ba en stille bordbønn, risset seg inn i minnet som noe hellig.

Morfars kiste stod ute i vedskjulet omkranset av vakre grantrær. Det var vanlig ved innkjørselen, å ha et grantre med brukket topp som symbol. Kisten ble plassert på en slede og trukket av en hest. Hestesleden gikk foran, og bussen med de sørgende fulgte etter. Slik skulle ferden gå til Strømbråten. Men bussen som ikke var drevet av bensin, men av vedknott i de krigens dager, kunne ikke kjøre i sakte tempo. Dermed kjørte bussjåføren forbi og de sørgende ankom kapellet lenge før morfars kiste. Min mor likte ikke det.

Etter krigen ble det stadig flere unge familier på Brevik, og det ble gledelig mange barn. En eldre dame, Gurli Apenes ved Ringveien følte at nå burde barna få mulighet til å gå på søndagsskole. Hun kjøpte inn materiell og avtalte med meg og en venninne om å drive søndagsskolen.

Søndagsskole

Jeg mintes i takknemlighet de fine søndagsskoletimene jeg hadde fått på Kambo badehus i min barndom. Ville gjerne at Brevik barna skulle få samme opplevelsen. Vi hadde ikke alltid noe søndagsskolelokale. Men da fikk vi være hjemme etter tur, riktig ”omgangsskole”.

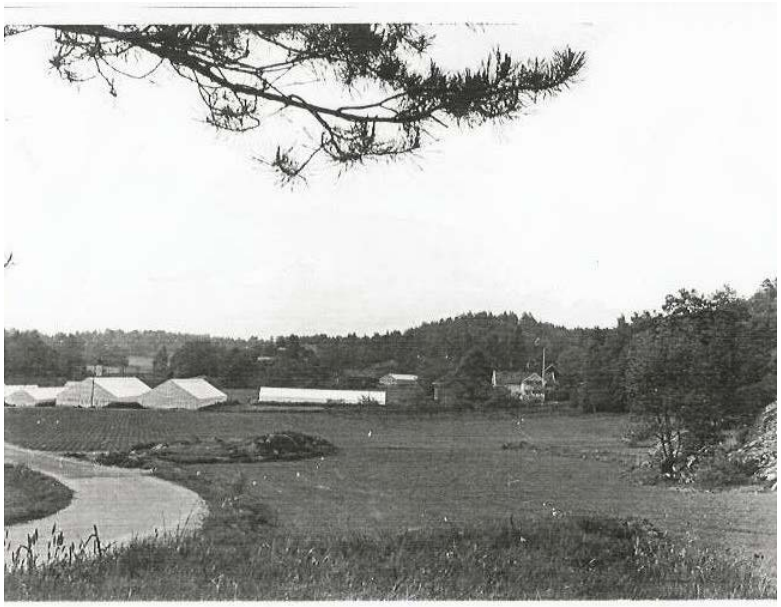
Når liljekonvallen blomstret hendte det endog at vi var ute, og da kunne vi leke litt samtidig. Mange av mødrene til søndagsskolebarna var med i dameforeningen. Også denne foreningens møter ble holdt hjemme i hjemmene.
De opparbeidet lekeplassen ved Ringveien, og reiste juletre.

Min vei gikk aldri til folket på Søndre Brevik gård. Var "på hils" med han Harald Brevik, det var alt. Men jeg kjente til stedene der det var fint og plukke Maria nøkleblom, Liljekonvall, Blåveis og velduftende Nattfiol. En gang var jeg med noen kamerater og plukka markjordbær litt øst for huset.

I min ungdom husker jeg spesielt en gang jeg gikk til Breviktjernet. Det var litt omkransett av skog. Jeg satte meg på fjellet på vestsiden og så ned på den speilblanke vannflaten. Det var vår og fuglene kvitrett og slo sine triller, det ble som en hel konsert. Tankene kunne gå til tidligere hvordan det var her vinterstid. Da skar de ut is i store blokker, lot dem skli ned en trerenne de hadde stilt fram til ishuset som lå på nedsiden av Storveien. Isen ble der lagt opp med skikkelig sagmugg på alle kanter, og kunne holde seg i ukevis. Det fantes ikke kjøleskap og frysebokser i den tid. Så isen kunne komme vel med både i hjem og butikker.
Søndre Brevik hadde også et ishus jeg husker godt. Det lå i svingen like ovenfor det gamle gartneriet. Hit ble vel isen tatt fra skjæring i Dammyr.

Fra Nordre Brevik har jeg et sårt minne. Jeg kom gående fra skolen, passerte Løes-saga og kom frem i Nord-Brevik bakken med godt utsyn over jordene. Det blåste, og plutselig kom en virvelvind og tok med seg mistbenklemmer høyt opp i luften og lot dem falle ned midt på jordet. Jeg løp hjemover så fort jeg kunne fryktelig redd for at virvelvinden skulle svinge meg gjennom luften i neste omgang.

Tankene går til et annet minne, Søndre Brevik nå. På veien opp mot Dammyr ble det tidlig i mellomkrigstiden bygd to hytter.
Når familiene der skulle til badestranda gikk de gjerne i flokk og følge. Fremst gikk den ene eieren og spilte trekkspill. Det var et idyllsk innslag på solrike sommerdager.

Gartneriet på Søndre Brevik

Båthavna på søndre Brevik

INTERVJU MED PER BREVIK OM MOTSTANDSARBEID UNDER KRIGEN

v/ Bente Bakke (utdrag)

Per Brevik er fra Son. Han ble født i 1918. Faren eide Søndre Brevik gård Per drev i mange år gartneri på Søndre Brevik. Under krigen ble Per aktivt med i motstandsarbeidet.
Det var ikke mange som hadde bil under krigen, så Per lånte bilen til sin far. Den brukte han til å hente flyslipp fra allierte. Han leverte våpen og ammunisjon på flere steder, blant annet hos Ola Løes på Nordre Brevik. Det han ikke fikk levert, ble lagret i Brevikskogen
Han var sammen med blant annet Ola Løes, Reidar Brevik som var broren hans, Oddmund Myklebust, Alf Lie, Håkon Bjerke og Kai og Donald Jacobsen. Sjefen på Bilfabrikken på Kambo hadde hus på Solåsen. Han var også med.

Per drev mye rundt i skogen på denne tiden og hver dag var det folk som fulgte med det han gjorde. Etter at Norge ble fritt, fikk Per i oppgave å holde vakt ved kanonstillingene på Bisgårdsfjellet.

Per Brevik
har tjenestegjort i Hjemmestyrkene
i
Distrikt 11
fra - til 1/7-45
Norge takker Deg
for Din innsats i Frihetskampen

Oslo

Forsvarssjef

Distriktssjef for D. 11

POST (***Fra Søndre Breviks jubileumshefte*****)**

I 1948 fikk Søndre Brevik sitt ”Haslebakke Brevhus” med Kristine Olsen på ”Ro” som poståpner, og med postkasser ved veien. I noen år var det også mange som hentet sin post på Kambo stasjon. I 1951 ble brevhuset overført til Maily med May Jacobsen som poståpner. Ordningen varte til 1974, da det ble nedlagt av postverket, og mange hadde da allerede hatt postkassestativer i nærheten av sine eiendommer en tid, hvor man kan hente brevpost, men pakker må man hente i Son.

” Ro” i 1960

INTERVJU MED BERIT OLAFSEN

Berit Olafsen

Når kom du til Brevik?
-I 1947

Hvor gammel var du da?
- Fem og et halvt år

Hvordan var det å være barn på Brevik i den tiden, fortell.
- Det var kjempegøy og jeg har mange flotte minner fra den tiden. Vi var fire, fem barn på samme aldersom meg. Vi gikk sammen på skolen Vi lekte ofte i veien, akte i Kambobakken og kjørte med rattkjelke på ”Storveien”.

Barn på Brevik i 1949. Haslebakke i bakgrunnen.

Vi gikk for det meste med skjørt og genser, også på vinterstid. Stillongsen var ikke oppfunnet. Vi brukte liv- en trøye med stropper med en slags spenne festet i strømpene våre. Det ble ofte en glipp mellom strømpene og underbuksa, og det ble kaldt om vinteren. Særlig når vi akte med kjelke. Vi brukte også strekkbukser når vi gikk på ski. Det var en langbukse som hadde strikk under foten slik at den skulle sitte stramt og fint. Det var elegant. Jeg husker også at søstrene mine fikk oljebukser. Det var en langbukse som var belagt med gummi slik at en ikke ble våt. Den var veldig tung, men nyttig. Jeg var for stor til å få slik bukse. Etter hvert kom plastbuksene som var mye lettere. Vi fikk fine lette Kelly- coats: regnjakker som vi også brukte når det ikke regnet. Disse klærne var laget på Helly- Hansen i Moss.

Vi lekte også mye teater da jeg var småjente. Hjemme hos oss hadde vi en lekestue som vi brukte som omkledningsrom og bakgrunn for forestillingene. Vi spilte stykker fra Thorbjørn Egners lesebok, som f. eks Ola – Ola og Ole Brum

Det var kjempegøy. Vi satte fram kasser og stoler slik at publikum kunne sitte. Det var mange som så på, både barn og voksne.

Hvor gikk du på skole?

-På Solhøy skole. Stubberusdrosja kjørte oss til skolen, gikk annen hver dag, enten mandag - onsdag – fredag eller tirsdag, torsdag og lørdag. Vi kjørte også skolebuss. Det var 15 timer på skolen for de små og 18 timer for de store. Læreren og lærerinnen bodde på skolen. Lærene våre het Olav Vanberg og fru Sandvik. Etter hvert ble det fire lærere. Vi syklet til Son skole i 6.klasse for å lære engelsk av pastor Larsen. Seinere kom Rolfsen i 7kl. Han kunne engelsk. Vi reiste til Såner for å ha skolekjøkken.

Var det forskjell på og bo her om sommeren og vinteren? ----
- Om sommeren har vi sommergjestene. Var masse folk. Badet på Mo stranda, Arnes brygga, Li stranda og Felles stranda. Brynhildsen betong eide hytta Støa. Obos-stranda het Store Brevik stranda.

Var det ikke så mange biler da?
- Nei, det var bare noen få. Tre av tjue familier hadde biler og folk måtte søke om tillatelse for å kjøpe bil.

Vi har hørt at det bodde tatere her, er det sant?
- Ja, det bodde noen tatere på tomten til Kambo glassverk, lærbingen. Vi ungene var redd for taterne. De solgte noen saker, men ingen visste hvor de fikk det fra. Noen sa at de stjal.

Har du noen morsomme/spennende historier og fortelle?
-I høstferien måtte vi plukke poteter på gården, fikk lov til og bade i pausen. Harald Brevik og Hedvik eide gården den gangen.

En gang jeg gikk opp på gården, hadde jeg nye gummistøvler på meg. Jeg gikk ut i dammen og støvlene forsvant i dammen. Da fikk jeg ris på rumpa.

Gamle Olafsen i Støaveien hadde alltid kamfersukkertøy løst i lomma. Han klappet oss på hodet og sa:" Ossen er det med deg tullemannen min" og så fikk vi hårete kamfersukkertøy.

Vi hadde høner i kjelleren og griser ute, det var vanlig. Husker godt at vi kunne gå i butikken å kjøpe sjokolade og frukt uten rasjoneringsmerker. Det var flott.

Vi gjorde også noen ulovlige ting: Vi seilte på isflak! Det var selvfølgelig livsfarlig og foreldrene måtte ikke vite om det. Vi gikk ned til Mostranda og hoppa fra isflak til isflak. En gang holdt det på å gå helt galt. Vi var to eller tre jenter som hoppet fra det ene flaket til det andre utover. Med ett drev det ene flaket vi stod på utover slik at vi ikke fikk hoppet innover igjen. Vi drev nedover sundet. Etter hvert turte jenten å hoppe til et flak innafor og kom seg i land. Da var vi kommet helt til Li-stranda. Jeg turte ikke å hoppe, jeg var redd for å falle i vannet og seilte videre. Ved fellesstranda greide jeg endelig å komme i land. Da var jeg nokså sliten, våt og forkommen. Jeg gikk til et hus vi eide i nærheten som stod tomt. Det var her jeg bor nå, fikk stelt meg før jeg gikk hjem. Jeg var livredd for at hva foreldrene mine ville si når de forstod hva som var hendt, men jeg tror ikke de helt forsto hvor alvorlig det hadde vært og det gikk bra også med hensyn til dem. Men jeg tror jeg aldri mer seilte på isflak.

Vi hadde også en nabo som het Donald. Han bodde alene og hadde mange rare og gamle ting fra krigen som vi fikk se og leke med. Jeg tror han arbeidet på bilfabrikken på Kambo. Der tror jeg de lagde bilkarosserier. Donald reiste med en egen buss som var satt opp til fabrikken både morgen og kveld.

På Brevik var det en del etterlatenskaper etter krigen. Hjemme hos oss gravde vi opp en mengde med rustne blikkbokser som nok var gravd ned av tyskerne. Vi snakket ikke mye om krigen. Det var liksom så lenge siden - men det var det jo ikke.

På tre – fire steder lå det rustne vrak etter miner. Disse skulle være sluppet av våre allierte mot tyske båter i Mossesundet, men av en eller annen grunn hadde de havnet på land. Disse lekte vi med!

Vi lekte også mye i skogene rundt Søndre Brevik og strendene her.

Om søndagen gikk vi på søndagsskole. Vi hadde ikke noe forsamlingshus, men hadde det i hjemmene våre på omgang. Vi brukte også lokalene til Maily. Var på lageret og noen ganger i lillestua hos Gundersen. Marian Halvorsen var vår snille flinke lærerinne.

Søndre Brevik hadde dårlig med vann til husholdningen. Det ble gravd mange brønner, men de holdt ikke på tørre sommere. Jeg husker at vi kjørte bil til Breviktjernet med store melkespann og hentet vann. Otto Olsen gikk med en kvist for å påvise seder som hadde vann i grunnen, med vekslende hell. Senere ble boring etter vann mye brukt på Brevik, slik at de fleste husene på Søndre Brevik har sitt eget borevann. Når jeg forteller om vannet, må jeg fortelle at vi selvfølgelig hadde utedo i min barndom. Det var først når vi fikk borevann at vi kunne legge inn vannklosett og bad.

Hva tenkte du når den store utbyggingen startet på Brevik på slutten av 70-tallet?
- Vi protesterte, ville ikke ha så tett utbygging. Folk forlangte si mye med en gang og det likte vi ikke.

Har du jobbet på Brevik skole noen gang?

- Ja, jeg drev i skoletannpleien, og var på skolen og skylte med fluor. Da ble jeg kalt ”fluordama”

Lekeplassen

Eva-Lisbeth Gulbrandsen
Mayly Kolonial
Soon

Soon 27. juni 1954

Kjære Laila!!!!

Det er lenge til jeg får se deg igjen på skolen. Men da har vi sikkert mye å fortelle hverandre. Jeg bobler over av fortellerlyst, slik at jeg skriver et brev nå med det samme.
Robert, broren min, mamma og jeg kom hit til Bestemors hytter i går. Det tar lang tid å komme hit. Først gikk vi av toget på Kambo stasjon. (Den lå nord for broa ved nåværende Kambo stasjon.) Huff av meg som det luktet der.
Det tenker jeg hver gang vi kommer hit. Deretter gikk vi rett over veien og inn i skogen over høydedraget. (Kom fram gjennom skogen der hvor Glassverket lå.) Endelig kom vi fram til Ringveien. Jeg må bestandig ta noen runder på karusellen på lekeplassen, men for å klare å gå videre må jeg ta noen ekstra runder den andre veien. For ellers blir jeg så svimmel. På veien oppover Vardeveien blir jeg nesten på gråten. Jeg har ikke sett butikken, postkontoret eller huset ved siden av butikken (det jeg nå bor i) på nesten et år. Vet du: de som bor der kan hoppe over gjerdet og kjøpe is og godteri i døra på siden av butikken. Heldiggriser.
I hagen har de en fin syrinhekk rundt et steinbord. Der er det sikkert fint å leke.

(Det står der enda.) Tenke på atfor enda lenger siden har dette vært et hønsehus!
Nå er vi snart framme. Først må vi gå gjennom hagen til den først hytta. Jeg vet ikke hvem som skal bo der i sommer. Kanskje vi kan få leke i den store hagen; i huska mellom bjerkene.
På veien opp til bestemor passerer vi brønnen. Det er skummelt å hente vann der, men det blir nok min jobb i sommer også.
Endelig oppe hos Bestemor. Mamma og Mor Martha lager i stand mat. Robert og jeg kryper sammen på sofaen på utkikksrommet. Hør, på den motorlyden! Se på trebåten nede på fjorden.
Ved maten forteller bestemor at Dameforeningen skal ha utlodding i den gamle stallen der hvor postboksene er. Hun forteller også at siden i sommer skal vi få lov til å plukke solbær på Store Brevik Gård.
I morgen skal vi på Li-stranda for å bade. Jeg lurer på om Bjarne Bø(den gang kjent skuespiller) allerede har vært å tatt sitt morgenbad der. Tenk om han ikke kjenner meg igjen, da kan det hende at han jager oss hjem. Best jeg tar en tur innom hytta hans og hilser pent.

Du Laila, jeg rakk ikke å sende brevet med en gang. Nå har det gått noen dager. I går gikk vi til Soon for å ringe til Oslo på telegrafen. På veien dit gikk vi forbi det Gule huset.

(Barnehagen, eller potetbingen til Brevik Gård). Det var så mye veps der, at de hadde satt et norgesglass med sukkerlake i utenfor huset. Det var fult av veps.

Vet du, Bestemor fortalte at når det var krig her, overtok tyskerne hyttene. Og det var ikke lov for de norske å ha radio. Men så var det slik at det lå igjen en radio på loftet. Den ville min pappa gjerne ha med hjem til Oslo. Han tok en tur til hytta, sa noe tyske dialekt kommandoord og gikk opp på loftet og hentet den, mens måpende tyske soldater så på.

Når har vi vært her så lenge at de gangene det blåser fra Moss, merker vi nesten ikke lukta. Det lukter bare sjø og sommer.

Jeg gleder med til å se de på skolen etter ferien. Da skal vi feire din 9 års dag også.

Ha en fin ferie Laila,

Hilsen Eva-Lisbeth

BREVIK SKOLES HISTORIE

Brevik skole ble åpnet 5. januar 1982, en stor dag på Brevik. Endelig fikk barna gå på skole i sitt nærmiljø. Det var elever fra 1.- 4. klasse, til sammen 4 klasser og 4 lærere. Det var Jens Garbo, Olaug Jeksrud og Ellen Listerud Hagen i tillegg til rektor Gerd Haave. De forteller at allerede en time før skolestart tirsdag morgen var de første elevene på plass i skolegården- i sprengkulde. Nå var det slutt på bussing til en overfylt skole i Son. Alle elevene fikk vafler og saft den første skoledagen.

Bilde: Østlandes Blad 6.11.85

Rektor Gerd Haave

Den fine sola som henger i grendesentret, ble laget denne dagen.

Allerede året etter begynte plassproblemene å melde seg og kriseløsningene ble iverksatt. Den gangen var skoledagen fra kl 08.00.-15.30.

Østlandets blad 6.11.85

November 1985. Her bygges gymsal og to klasserom

I 1985 begynte bygginga av trinn 2 på Brevik skole. Det skulle inneholde to klasserom, gymsal og garderober. Høsten 1986 stod byggetrinn 2 ferdig. Fra dette skoleåret hadde skolen på alle seks trinn.

Høsten 1988 stod byggetrinn 3 ferdig med seks nye klasserom og en ny personalavdeling.

1988

Våren 1993 ble utearealene rundt skolen betydelig forbedret. Skolen fikk endelig, etter 11 år, sin lekeplass med husker, glidebane, klatrestativ, sandkasse og hinderløype takket være en gedigen foreldredugnad.

Bilde: Østlandets blad 10.05.93

Etter at forskriftene for sikkerhet på lekeplassen kom, måtte mye av dette fjernes.

Med nye arbeidstidsavtaler, Reform-97 og kommunalt skolefritidsordning, ble det behov for en modernisering og utvidelse av personalavdelinga, rom til 6-åringene og baseområde for SFO. Det var et stort behov for egne lokaler til ungdomsklubb og andre fritidsaktiviteter.

Høsten 1997 stod byggetrinn 4 ferdig, og det var plass til alle brukergrupper. Den 4. desember 1997 ble nybygget offisielt åpent. Brevik skole var nå blitt Brevik skole og grendesenter. Begivenheten ble feiret med sang, fakler og korps og ordfører Nils Åge Jegstad som klippet av det røde båndet for å markere åpningen av Brevik skole. Med 10 kuldegrader, masse hvit snø og servering av rykende varm gløgg, ble feiringa svært stemningsfull. –Dette er en gledes dag, jublet rektor Ellen Listerud Hagen.

Den 10.januar 2002 feiret Brevik skole sitt 20 års jubileum.

*Brevik skole **og** grendesenter i 2002*

Kilder:

- **Follo minne Årbok 1999 Follo historielag**
- **Vestby som var Vestby historielag 1981**
- **Jubileum's beretning Søndre Brevik vel 1984**
- **Lokal aviser ØB, Moss Avis, Vestby avis, Akershus Amtstidende**
- **Bente Bakke's intervjuer**
- **Intervjuer av lokalbefolkningen**
- **Vestby bygdebok bind 1**
- **London Museum**

HVORFOR FLYTTET DU TIL BREVIK?
Familien er oppvokst her
Vi kom hit fordi det er roligere enn i Oslo